

da je služil drugim narodnostim principom, zakar je bil odškodovan in odlikovan s tem imenovanjem. (Klici v središču: „Skandal!“)

Prosim vas, naj pride tak inšpektor nadzorovat slovenske dijake! Oni si bodo mislili: „Mi se moramo ravnati po načelih svojih nadzornikov, da bomo povišani in odlikovani; zakaj ako ostanemo zvesti svojim načelom, bomo zaničevani!“ — Takšni nadzorniki ne bodo na voljo, na um, na srce dobro vplivali, in zato je tisti, ki je zakrivil to imenovanje, napravil veliko napako v vzgojnem in v moralnem oziru. (Dr. Tavčar: „Volksrat!“)

In tako, visoka zbornica, prihajam k zakonskemu načrtu, ki nam je danes predložen. Na vsak način je potrebno, da se birokratski in nazadnjaški duh v deželnem šolskem svetu zloži. A to je mogoče le na ta način, da ljudsko zastopstvo pride v deželni šolski svet in tamkaj prevlada odločujoča moč deželne vlade. Zato je čisto opravičeno, da deželni odbor pošlje zastopnike v deželni šolski svet, da bodo kot zastopniki ljudstva gledali na prste visoki vladi, da ne bo za hrbtom dajala koncesij političnim nasprotnikom našega ljudstva. (Klici: „Res je! Dobro!“)

Visoka zbornica! Če sem za podemokratizovanje vseh zastopov, moram biti tudi za podemokratizovanje deželnega šolskega sveta. Le na ta način bo mogoče, da bo najvišja učna uprava v deželi ustregla zahtevam in potrebam ljudstva, ako bo v tej korporaciji imela prvo besedo in odločilni glas volja ljudstva in ne volja vlade, ki je dostikrat škodljiva ljudstvu. (Tako je!) Pravično je, da tukaj tudi učitelstvo, to je tista brezpravna masa, ki je dostikrat odvisna od volje ali nevolje vlade, pride do pravega zastopstva, zakaj tako zastopstvo, kakor ga ima učitelstvo danes, ni nobeno zastopstvo. Tiste zastopnike kratkomalo imenuje vlada in ona si bo najrajša vedno izbrala take zastopnike, to katerih je prepričana, da bodo služili vladi, ne pa učitelstvu. (Klici v središču: „Da bodo proti učitelstvu!“)

Dandanes je ljudsko učitelstvo pravzaprav brez vsakega zastopnika, tudi brez vsakega od vlade imenovanega zastopnika, ker sta učiteljska zastopnika dva srednješolska ravnatelja. Prejšnje čase je bilo v tem pogledu mnogo bolje, ker je bil dolgo vrsto let zastopnik učitelstva ljudskošolski učitelj Andrej Praprotnik in za njim sedanjí ravnatelj Ivan Pezdíč. Tega so, ko je potekla njegova funkcijska doba, kratkomalo vrgli ven, mu dali naslov ravnatelja in poklicali v deželni šolski svet dva srednješolska ravnatelja. Deželna vlada, oziroma deželni šolski svet torej nikakor ne more govoriti, da ima ljudsko učitelstvo svoje zastopstvo v deželnem šolskem svetu, ker — kakor rečeno — imenuje zastopnike vlada sama. Zakaj? Zato, ker hoče na vsak način premoč vzdrževati v deželnem šolskem svetu, in potem ni čuda, da se ob taki premoči dogajajo slučají, kakršén je ravno sedaj slučaj učiteljske vdove Bizilove. Tej je mož umrl že pred meseci, a vdova s svojimi 8 nepreskrbljenimi otroki še do dandanes nima nobene penzije, temveč je morala priti na mestni magistrat beračit kruha, da z otroki vred ne umre lakote. (Skandal!) Ker sem demokratiškega naziranja, pravim: Če je to znak humanitarnega čuvstva, ki vlada v deželnem šolskem svetu, potem ne vem, kaj je krutost, kaj je neusmiljenost! Zato želim, da se na tisto mesto, kjer se reže učitelstvu kruh pravice, pokličejo zastopniki učitelstva, in sicer taki, ki jih pošlje tja učitelstvo samo. To bi bil tudi del podemokratizovanja deželnega šolskega sveta.

Ker pa je na Kranjskem v večini ljudskošolsko učitelstvo v primeri s srednješolskim učitelstvom, bi bilo samo akt pravičnosti, ako bi se ljudskošolskemu učitelstvu dalo dva zastopnika, srednješolskemu pa enega, ki naj ju, oziroma ki naj ga vsako učitelstvo voli posebe zase.

Bilo bi ob tej priliki govoriti še marsikaj, tako posebno o regulaciji učiteljskih plač, ki jo je omenjal gospod poročevalec, vendar si pridržujem tukaj pravico, da se oglasim tedaj k besedi, kadar pride dotični nujni predlog iz finančnega odseka.

Izjavljam, da bom na podlagi teh kratkih izjavljanj glasoval za predloženi zakonski načrt in pa za resolucije, prosim pa visoko zbornico, da sprejme tudi to moje resolucijo, ki jo predlagam in ki se glasi:

„Izpremeni naj se § 21. deželnega zakona z dne 9. marca 1879, dež. zak. št. 13,

v tem smislu, da voli svoje zastopnike v c. kr. deželni šolski svet učitelstvo samo.

Izpremeni naj se točka 6. istega zakona (§ 20.) v tem smislu, da ima v deželnem šolskem svetu ljudskošolsko učitelstvo dva zastopnika, srednješolsko pa enega zastopnika.

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da tem izpremembam odgovarjajoči zakonski načrt predloži v bodočem zasedanju.“

(Živahno odobravanje in ploskanje v središču.)

* * *

Ganglova resolucija je padla. Poročevalec poslanec prof. Jare je sicer dejal, da mu je simpatična, vendar poslanci S. L. S. niso glasovali zanjo. Tudi oba učitelja-poslanca te stranke, Jaklič in Ravnikar, sta obsedela. Za resolucijo so glasovali samo poslanci narodno-napredne stranke.

Ko bi bila resolucija sprejeta, bi to — razen vladi — ne bilo nikomur v škodo, ampak le učitelstvu v korist, ker bi prišlo res do svojega zastopstva v deželnem šolskem svetu. Tako je tudi pravično zahtevo učitelstva poleg regulacije plač pokopala večina, ki jo ustvarjajo poslanci S. L. S.

To je gola resnica.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca januarja: **K 22.563.43.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 30 h v pošt-nih znakmah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Krivic in sleparstvo.

Ni menda več človeka v Avstriji in bržkone tudi širom Evrope ne, ki bi mu ne bile znane žaljave razmere kranjskega učiteljsva. Tisti, ki bi mu lahko pomagali iz jarka sedanje bede, nimajo zanj drugega sredstva nego velike, svetle in laskave obljube, toda dejanja nočejo poznati.

Začuda skromni smo. Z železno potrpežljivostjo prebolevamo krivične udarce in vdano pričakujemo, da nas tiste pebre obljube vendar kdaj prestavijo iz mrzle sence sedanjih položajev v topli perihelij boljših razmer. Ponižni smo kakor duše tistih očakov predpeklo, ki so zaupajoč čakale, da jih Krist privede v nebo, a še bolj potrpežljivi smo mi, zakaj to, kar se nam obljubuje, smo že davno zaslužili; ne čakamo torej milosti, ampak poštenega plačila!

Našim kruhorezcem pa vendar še ne ugaja naša velika skromnost. V teh solznih položajih nas hočejo še krivično izsesavati in slepariti, da nam še bolj grene že itak trpke dni. Človek, ki ima le količkaj poštenega srca, mora najostreje obsojati razmere, v katerih je usojeno trpeti kranjskemu učitelstvu, saj je notorično, da je slednji cestni pometaç dandanes bolj situiran, pa mu ni bilo treba nikdar trgati hlač po učiteljskih klopeh. Res je, da smo bolj inteligentni nego cestni pometaçi, ali ravno to vpije še dosti glasneje.

Govoril sem pred dobrim letom z nadučiteljem iz D. Prišla sva med drugim pogovorom tudi na njegovo učitelstvo in takrat mi je povedal — čujta! — da so morali njegovi učiteljci zložiti štirje bližnji nadučitelji za obleko, da ni hodila razdrapana po vasi! Nič čudnega ni to dejstvo. Dotična učiteljica je služila tam kot suplentka in je bila brez staršev. Koliko si človek lahko danes prihrani od petdeset mesečnih kron, ve samo tisti, ki se mora šolati v takih bridkih izkušnjah! Občudovanja vredno je, da živimo tako pošteno!

O žalostnem položaju kranjskega učiteljsva sem govoril v lanskim počitnicah z nekim češkim učiteljem. Ta mi je kratko rekel, da bi za tako plačo ne šli češki učitelji niti sedet v šolo vsak dan pet do šest ur, kaj še, da bi si kvarili pljuča. Rekel mi je dalje, da nas iz teh položajev ne reši nihče drugi nego jednokleno vztrajna samopomoč.

„Mi bi že davno štrajkali,“ je končal ogorčeno. Toda kakor sem omenil, imamo kranjski šolniki samo to čudno napako, da smo premeški ali pretrdi, vrag znaj kakšni! Z nami lahko delajo, kar hočejo in kakor se jim poljubi, na drugi strani pa lahko bijejo po naši koži, kolikor se jim ljubi — vse prebolimo. To je tista prokleta napaka, ki se je in ki se še sto in stokrat maščuje nad nami. Dan za dnem prebolevamo večje krivice in sleparstva; kdaj bo temu konec? — Nad vse žalostno pa je, da pomagajo k temu celo naši tovariši!

Tega ne morem pozabiti! Težko mi je, da bi široki javnosti prikrikl slučaj, ki ga pač lahko nazivljemo krivico ali celo — sleparstvo!

Lansko leto je bila aktivirana novo zgrajena jubilejska šola v Igavasi pri Ložu. Na nadučiteljsko mesto v tej šoli je čakal skoro deset let učitelj Wigele iz Starega trga, ki služi na svojem mestu v loški dolini že celih šestnajst let. Vso to dolgo dobo je bil vedno in povsod pošten in jednokleno značajan mož, ki ni storil nikomur niti za las krivice, pač pa je želel vsakogar osrečiti in mu pomagati po svojih močeh. Poštenjak do kosti in mozga!

Vsakdo bi mislil, da so se za takega moža pri novem krajnem šolskem svetu kar trgali, ko je kompetiral za nadučiteljsko mesto. Toda — strmite! — Wigele je bil edini kompetent in njegova prošnja je bila — odbita. Če to ni krivica, svet sploh ni krivice! Zgledni krajni šolski svet je našel na možu „velik“ greh, da se namreč pre malo „pogovarja z Bogom“. In ko je bil drugič zopet edini kompetent, se mu je zgodilo isto. Da je k temu največ pomogel župni upravitelj Hauptmann iz Starega trga, je skoro ob sebi umevno, zakaj notorično je, da je njegova beseda v igavaskem krajnem šolskem svetu sveta in kar „gaspid rãejejo,“ to drži!

Žalostno dejstvo je, da sede v krajnih šolskih svetih dostikrat možje, ki o šoli nimajo niti atoma pojma in vendar imajo odločati o premnogih eksistencah! Tak krajni šolski svet eksistira danes tudi v Igavasi. Kako samogoltni in omejeni obenem so ti ljudje, naj pričá slučaj, ki presega humor petih letnikov Megendorferce. Pa naj nam kdo očita, da nismo humoristi! — Predsednik krajnega šolskega sveta je prebrisana glava, zato pa se je porodila v nji prav tako prebrisana ideja, ki jo je razodel zadnjič okrajnemu glavarju, ko je imel v Ložu uradni dan. Potožit mu je šel, da to nikakor ne gre, da imajo samo učitelji plačano pot, kadar gredo k okrajni konferenci, njemu pa — kot predsedniku — se ne povrne za nobeno pot nič, dasiravno je on „tudi ad šule“. Da se je moral okrajni glavar od srca smejati tej pritožbi in da so oča Dubeč prišli spet na „status quo ante“, ni treba poudarjati.

Morda ta prebrisani možakar vendar še ni pozabil, kako je učitelju Wigeletu laskavo obljubljal in zagotavljal, da se potegne zanj in to že takrat, ko je še plug oral po zemlji, na kateri stoji zdaj šola. Zdjaj pa je poteptal svojo besedo, da bi se „gaspidu“ ne zameril. Živela možatast! — Če to ni sleparstvo, prav ostudno sleparstvo, tudi voda ni mokra! Tako se je dal preslepiti mož, ki so mu bila na razpolago že mnoga boljša mesta, pa jih je odklonil, zanašajoč se na pošteno besedo. Dolgih deset let je čakal in nazadnje so ga osleparili tako nesramno. To je greh, če še govorite o grehah, greh, ki ne bo nikdar izbrisan, dokler bo živa duša hodila po loški dolini. Z nevaležnostjo je bil plačan trud trpkih šestnajstih let, in to je vaša žalostna zasluga, možje, ki sedite v krajnem šolskem svetu! Ljudstvo vas je postavilo tja, da delate po njegovi volji in kako izpolnjujete to svojo nalogo! — Slepili ste ljudi, prikrivali jim svoje zlobno dejanje in ko so zvedeli, da ste pogнали iz doline velezaslužnega in veledragega jim moža, je zavrela kri, nepozno sicer, a učitelju Wigeletu bodi to v skromno zadostilo, da poštini ljudje znajo in bodo znali ceniti njegov trud in njegove zasluge, ki si jih je pridobil za loško dolino tekem dolge dobe svojega bivanja v nji. Prepričan pa naj bo, da ga bodo drugje sprejeli z odprtimi rokami v svojo sredo in ga visoko cenili!

Najbolj žalostno pa je, da se je v kljub kolegialnemu pozivu v septemberskih številkah lanskega „Tovariša“, v katerih se pozivlje zavedne učitelje, naj ne kompetirajo na nadučiteljsko mesto v Igavasi, vendar našel nekdo, ki je svojo zavednost in kolegialnost vrgel v koruzo in kompetiral. Kakšne vrste človek mora biti to, si pač lahko vsakdo misli. — Daj mu Bog obilo sreče in večni mir, saj ga je itak dolgo iskal že v prekmorskih krajih, morda ga bo vendar našel v jubilejski šoli! — Krajni šolski svet mu je bil na strani, če pa misli, da ga je s tem poklicalo ljudstvo, se proklete moti! — Časi se res izpreminjajo s čudovito naglico; treba bi bilo, da bi se enkrat že izpremenili tako, da bi imeli tudi pametni ljudje kdaj odločilno besedo.

Krivica za krivico, sleparstvo za sleparstvom nas tepe, pa se nam še vendar neče ukrviti hrbet. Od vraga smo trdni! Krepi pa nas edinole upanje in vera, da nas tem sužnim sponam ne iztrga nobena druga sila, nego edino jednoklena in vztrajna samopomoč!

—X—

Naročajte in širite naš list!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj ima v četrtek, 11. dne februarja 1909. leta, ob pol 11. uri dopoldne v ormoški okoliški šoli svoj redni občni zbor.

Dnevni red:

1. Društvena poročila in dopisi.
 2. Zapisnik zadnjega zborovanja.
 3. Letno poročilo a) tajnikovo, b) blagajnikovo.
 4. „Naš položaj“ — predava predsednik „Zveze soc. odseka slov. štaj. učiteljev“, tov. Pesek iz Narapelj.
 5. O „Lehrerhaus-Verein“, poročá tov. Porekar.
 6. Volitev novega odbora.
 7. Slučajnosti.
- Člani socialnega odseka za ormoški okraj se zaeno vabijo k seji, ki se vrši pred društvenim zborovanjem, in sicer ob 9. uri na istem prostoru.

O d b o r.

Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer ima svoj občni zbor v četrtek, dne 11. svečna, predpoldne ob 10. uri v Ljutomeru. V slučaju nesklepčnosti se zboruje pol ure pozneje pri vsakem številu članov. Na dnevnem redu je razen navadnih točk poročilo zastopnika v okr. šol. svetu in predavanje „Kako usposobljati otroke, da prosto in v zvezi govore“ (Cvetko).

Dovolj slab znak stanovske zavesti je dejstvo, da zadnji občni zbor ni bil sklepčen. Kdor se čuti našega ter ima količkaj stanovske zavesti, uaj pride!

L. Tomazič, t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

Avstro-ogrška nagodba. Spisal dr. Ivan Zabukovšek. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani. Knjiga se dobi v knjigarni L. Schwentnerja v Ljubljani in stane 70 v. — To spretno spisano delo najtopleje priporočamo vsakomur, ki se zanima za to vprašanje.

Knjigovodstvo. Spisal Ivan Podlesnik. II. del. Cena 6 K 50 v. — Knjiga je strogo sistematično nadaljevanje „Knjigovodstva“ I. del, ki je izšla lani izpod peresa istega pisatelja. Pozna se to posebno pri knjigovodstveni teoriji, glede katere je pisatelj v drugem delu znatno napredoval. Razlaga je kratka in strokovno pravilna. Tuintam bi se sicer dalo kaj oporekati, toda to je postranskega pomena. Knjiga je v celoti izredno praktična in dobrodošla vsem posojilničarjem, ki naj le pridno segajo po nji!

Popotnik. Letnik XXX., št. 1. Vsebina: 1. J. Černý in Dragotin Pribil: Narodna vzgoja. — 2. D. P.: Peta češka deželna učiteljska konferenca o potku čitanja. — 3. Miro Šijanec: Lev N. Tolstoj o vzgoji in naobrazbi. — 4. Janko Polák: Stara navada je železna srajca. — 5. Janko Polák: Važnost narečja v ljudski šoli. — 6. Dragotin Humek: Umetniški vzgoji. — 7. Književno poročilo. — 8. Razgled: Lístek — Kronika. — V listnici upravníštva čítamo: „Prvo številko smo poslali vsem dosedanjim naročnikom, naj si bodo kaj na dolgu ali ne, in tudi onim, katerim smo ustavili 12. številko, nadalje nekaterim šolskim udstvom, ki jih še pogrešamo v našem krogu. Ako se ne naroče sama, oddajo naj jo drugim. Vsakega zavednega učitelja in učiteljice naloga je, podpirati v prvi vrsti stanovske liste. Zanašati se moremo le na lastno delo in lastno moč. Posebno se obračamo do socialnih odsekov z lepo prošnjo, da nam pomagajo nabirati novih naročnikov. Čimbolje bodo stali Zavezni listi v gmotnem oziru, tem izdatnejšo duševno hrano

Dalje v prilogi.

bodo lahko nudili. — Nove naročnike prosimo, naj se prijavijo čimprej, da vemo končno določiti število izstisov. Vse naročnike prosimo, naj pri vplačevanju naročnine zapišejo ob robu položnice leto, za katero je namenjena. S tem se bo lahko takoj pojasnilo vsako nesporazumljenje. — Na čvrsto in plodono delo v novem letu! — Tako kličemo tudi mi!

Ivan Cankar: Za križem. Naslovno risbo je risal Henrik Smrekar. V Ljubljani 1909. Založil L. Schwentner. Cena broš. 3 K, izv. vez. 4 K 50 h, po pošti 20 h več. — V pričujoči knjigi, ki jo je izdal v priznano elegantni opremi podjetni založnik Schwentner, je zbral Cankar 13 svojih deloma že objavljenih črtic ter en sonet. Vse te črtice se odlikujejo po lepoti jezika in po slikovitosti pripovedovanja, lastnega Cankarju. Ljubilec Cankarjevega peresa se brez dvoma razvesele lepe knjige. — 1.

Politiški pregled.

* **Volitve v štajerski deželni zbor** se vrše v drugi polovici meseca maja. — Učiteljsvo utegne živahno poseči v volilno borbo. Da bi le z uspehom — to je naša iskrena želja!

* **Shod za slovensko vseučilišče** se je vršil dne 27. pret. mes. na Dunaju. Sprejete so bile te-le resolucije: Slovensko akademsko dijaštvo na Dunaju, zbrano na shodu dne 27. jan. 1909., 1. ogorčeno protestuje proti vladni nameri rešiti italijansko vseučiliško vprašanje, ne da bi se istočasno ugodilo tudi slovenskim vseučiliškim zahtevam; 2. izjavlja, da ne bo prej mirovalo, dokler se ne ustanovi popolno slovensko vseučilišče v Ljubljani. Za zdaj pa zahteva, da vlada takoj izpolni sledeči minimum zahtev: a) da takoj ustanovi popolno pravno fakulteto v Ljubljani, b) da kot provizorij popolnega slovenskega vseučilišča v Ljubljani s takojšnjo ustanovitvijo štipendij omogoči pridnim in talentiranim slovenskim dijakom popolnoma posvetiti se svoji stroki, da se tako usposobijo za profesorska mesta na slovenskem vseučilišču v Ljubljani, c) da reši slovensko dijaštvo neprijaznega Dunaja in Gradca s tem, da prizna studije in izpite na zagrebškem vseučilišču ter izpopolni vseučilišči v Pragi in Zagrebu z onimi stolicami, ki so potrebne, da tam dosežejo naši dijaki popolno usposobljenost za državne službe; 3. prosi in roti slovenske državne poslance, da na noben način ne pripuste na dnevni red razprave o italijanski pravni fakulteti, dokler vlada ne ugodí vsaj onim zgornj navedenim minimalnim zahtevam.

* **Italijanska pravna fakulta.** „Trentino“, ki je dosedaj vedno pobijal načrt italijanske pravne fakulte na Dunaju, jo hipoma zagovarja, rekoč, da je italijanska pravna fakulta na Dunaju boljše ko nič, da Italijani torej ne smejo pobijati tega predloga, ampak skrbeti za to, da načrt izboljšajo.

* **Poljaki in Čehi.** „Dziennik Polski“, glasilo konservativnih Poljakov, grozi Čehom, da se bo moralo postaviti „Polsko kolo“ proti njim, ako bodo s svojimi medsebojnimi prepričanji preprečili delavost parlamenta. Naj si postavijo trden, autonomistiški program, in Poljaki jih bodo podpirali; dokler pa bo češko-nemški spor zaprta parlamentarna dela, ne smejo računati na podporo poljskih poslancev.

* **Krščanski socialci in delavstvo.** Dne 24. pret. m. je imelo klerikalno delavstvo v Hernalsu na Dunaju shod, na katerem je kršč. soc. poslanec Kunschak očital vodstvu stranke in še posebno Gessmannu, da nista izpolnila delavstvu danih obljub. Sprejeta je bila resolucija, ki pravi, da se „krščansko socialna stranka poslužuje delavstva samo kot glasovalnega materiala, da se pa navsvo moč brani, da bi delavstvo dobilo v stranki kaj več vpliva.“ Do tega zdravega spoznanja je torej prišlo klerikalno delavstvo na Dunaju. Kdaj drugod?

* **Srbija.** Srbski odposlanec Nenadović je na nekem pogovoru izjavil, da zahteva Srbija pas bosanskega ozemlja, ki naj Srbijo zveže s Črno goro do Jadranskega morja. Srbija se za sedaj zadovoljuje s tem, da pokaže velevlastim dobre namene, toda Srbija se ne odpoveduje avtonomiji Bosne in Hercegovine in ne sprejme gospodarskih koncesij. — Vojni minister predloži skupščini zakonski načrt, v katerem se zahteva nov kredit za oboroževanje. V poslanskih krogih govore, da bo znašal ta kredit tri milijone dinarjev. Kredit se porabi za mobilizacijske priprave. Doslej je vojni minister zahteval za izredno oboroževanje od skupščine 33 in pol milijonov dinarjev.

* **Črna gora.** „N. Wiener Tagblatt“ poroča iz Kotora, da je črnogorski knez Nikola dal zastopnikom velevlasti dostaviti noto, v kateri naglašja potrebo, da se skliče mednarodno konferenco, ki bo razpravljala o željah Črne gore. Knez izjavlja v noti, da se je položaj poslabšal.

* **Vseslovanski ženski kongres.** V varšavskem društvu za ravnopravnost žene se je porodila misel, da bi se tekom tega leta priredil vseslovanski ženski kongres v Kra-

kovu. Da se izvede ta načrt, je stopilo imenovano društvo v dotiko z vsemi slovanskimi ženskimi društvi. Vse slovansko časopisje idejo pozdravlja.

Ne zabite

„Učiteljskega konvikta!“

Vestnik.

Kaj je hudo in kaj še huje? Hudo je delati tlako, še huje pa delati tlako z numeriranimi kostmi, kakor je sedaj obsojeno kranjsko učiteljsvo. To je že pekelnat svet. — Dobro bi bilo poslati deputacijo na Dunaj za odpravo teh žalostnih razmer. In ker je vlada obljubila prispevek deželam, upamo, da bi ta pot ne bila zaman!

Slomškar proti — S. L. S. V 23. letošnji številki priobčuje „Slovenec“ pod naslovom „Novi viri deželnih dohodkov“ članek, ki ima podpis „Slomškar“. Članek je pač toliko zanimiv, da ga ne moremo prezreti. „Slomškar“ piše: Rajni deželni zbor kranjski iz l. 1905., se je v svoji zadnji uri proslavil s činom, ki je pač edini te vrste na svetu. Spoznal je bedno in nezno stanje učiteljsva, pa mu je zboljšal plačo. V trdnem prepričanju, da je draginja samo za oženjene, je priznal le tem draginjso doklado, pa še začuda veliko. Kar nas je še „ledig in frej“, smo bili za nekaj časa potrti in obupani zaradi te odlike, a kmalu smo se potolažili; zakaj mislili smo, da bomo plačevali potrebštine po isti ceni, kot pred desetimi leti, ko se vendar naši očetje v deželnem dvorcu obenem s svojo regulacijo učiteljskega „lona“ zapovedali, da za neozenjene in za neomozne ne sme biti draginje. Žalibog, da so pozabili ta ukaz razglasiti, in zato moramo tudi samei in samice drago plačevati, četudi nimamo draginjske doklade. Umevno, da nas je to nekako razburilo; postali smo tako predzri, da smo to izjemno stanje proglasili za veliko krivico. Bili smo trdno prepričani, da bi deželni zbor rad popravil svoj nepremišljeni korak, ako bi ne bilo obstrukcije. Kako smo se torej razveselili, ko se je letos po novem letu zopet sešel k delovanju. Imeli smo trdno prepričanje, da bomo dobili vsaj mrvice v obliki draginjske doklade, če že ne bo nič z regulacijo, saj upamo je četrto leto in gledamo po strani ta čudoviti „ex lex“ poslaniške ljubezni do samskih učiteljskih moči. Proti pesimistom smo zagovarjali ne samo dobro voljo poslancev, ki mora predvsem zatrepi in odpraviti vsako krivico, ki jo trpe pošteni samski učitelji in učiteljice že četrto leto. Nekateri so bili celo tako naivni ter so mislili da ni denarja. A mi drugi smo dobro vedeli ceniti moč in iznajdljivost velikega zbora; bili smo prepričani, da najdejo potrebni drobiž. In res so ga našli. Regulirali so plače deželnih uradnikov in uslužbencev brez ozira na sedmi zakrament ter celo pomnožili njih število, ne število zakramentov ampak uradnikov, in zapovedali deželnemu odboru imeti odprto roko, z eno besedo: S tisočaki so se kar žogali. Jaz sem pa dan na dan nestrno pričakoval „Slovenca“ in čakal, kdaj bodo padle iz njega naše draginjske doklade. Toda zastoj. Kratka resolucija „Slovenske zveze“ ni našla niti toliko milosti pred očmi naših prijateljev, da bi prišla vsaj v koš deželnega zbora; marveč je neki član šolskega odseka menda kar klobaso vanjo zavil. „Zakaj nam pač niso dovolili draginjske doklade?“ tako sem premišljeval in si belil glavo. „Saj imamo vendar denar! Zakaj nočejo popraviti krivice, ko je vendar med poslanci toliko doktorjev svetih in posvetnih vednosti?“ — Po dolgem premišljevanju sem naposled prišel do tega, da so poslanci prav storili, ker se niso zmenili za našo resolucijo; kajti mi, ki ne okušamo sladkosti zakonskega jarma, imamo pravzaprav še predobro plačo. Da, še nevarno je, da postanemo kapitalisti, kar bi bilo zoper demokratska načela „S. L. S.“ Le poslušajte! Stanovanja nam tako ni treba! Čez dan smo v šoli, ponoči se pa še dobi za par vinarjev kako ležišče. V Ljubljani so na razpologo postelje prav ceno pri „Pravem starem tišlerju“, na deželi se pa v dišečem senišču prav izborna počiva. Za zajtrk zadostuje ena zemlja; staro dobiš za dva vinarja. Kosit greš lahko v izkuho; priporočam ti posebno vampe, male ali velike, ako si tako izbirčen, da si moraš špogati mesnino. Tudi v „Ljudski kuhinji“ obeduješ jako ceno, obenem si pa še nakuješ lahko obilo zaslug za vzgojo mladine, ki tudi tam obeduje, pa bi dostikrat nenastitnežem dal lep zgled skromnosti in zatajevanja samega sebe. Na deželi pa lahko zajameš pri županovi družini za malo odškodnino. Večerje pa tako ni treba vsak dan. Dvakrat na teden je že več, kot preveč. Saj pravi pregovor: „Poln želodec ne študira rad“. Mi se pa moramo zvečer pripravljati za šolo, pa zvezke popravljati, zato je bolje, da smo brez večerje. Da ne bo ta ali oni učitelj vsled pajčevinastega želodca

prišel v konflikt s pedagoškim pravilom, ki veleva, da naj nastopa vzgojitelj pred šolarji vedrega, svežega, veselega obraza, živahnega kretanja in čistega duha, bi nasvetoval, da se uvede na pripravnici poseben tečaj za dresuro pravilnega nastopa ob godbi cvilečega želodca. Sicer se pa tudi čuje, da slovenski rojak v Hamburgu v kratkem predloži vladi prošnjo za patent na epohalen izumek, ki bo omogočil, da bomo udobno in komodno živeli ob strjenem zraku. Če se to obistini, potem bo kranjska dežela rešena mačehovske skrbi za učiteljsvo. Ako bodo samski učitelji vpoštevali zgoraj navedene nasvete, potem utegne temu ali onemu še kaj ostati. Pri prihodnjem zboru „Slo. zveze“ pa lahko sklenemo bolj primerno resolucijo, da naj neozenjenim učiteljem in neomoznim učiteljicam toliko odtegnejo pri plači, da se bo s temi odtegljaji pokrila draginjska doklada onih učiteljskih moči, ki se grejejo pri domačem ognjišču. Prepričan sem, da te resolucije naši očetje v deželnem dvorcu ne bodo tako bagatelizirali, kakor so prošnjo za doklade. Na ta način pride deželni zbor do novih virov, davkoplačevalci pa se bodo odahnil, pa še naprej hvalili potrpežljivost stradalajočih učiteljev in učiteljic. — Objavljamo te besede brez vsake opazke, da ne bi kdo rekel tako ali tako. Same govore dovolj glasno: Po zaslugi S. L. S. bodo tudi Slomškarji stradali še naprej. V srcu pa se hodo — kakor se že sedaj! — še bridko kesali preljubi naši tovariši — uskoki!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali ti-le p. i. tovariši in tovarišice: A. Leban, J. Strekelj, I. Mahorčič in Olga Peternel, vsi iz Komna na Krasu; Marija Wessner, nadzorovalna dama na mestnem dekliškem liceju v Ljubljani; Anton Ivanovič iz Tater pri Materiji; Antonija Vižin od Sv. Trojice pri Rakeku; Ignacij Tramte, Emil Adamič in Marija Kratner, vsi iz Kamnika; Viljem Zirkelbach iz Podbrezja; Fran Lavtižar iz Smartnega pod Smarno goro; Vilma Bogataj iz Drežnice pri Kobaridu; Karel Završnik iz Dupelj; šolsko vodstvo bolfensko na Kogu; Anton Tušar iz Podlake na Goriškem; Anton Faganeli iz Mirna; Peter in Vilma Rapič z Unca; krajni šolski svet v Loškem potoku pri Rakeku; Mijo Žagar in Katica Podgornik iz Klanca v Istri; Anton Petriček, Terezija Kordisch, Rajko Vrečar, vsi iz Žaleca; Fran Bogataj in Franja Stres iz Kobarida; Anton Žibert z Ježice; A. Sežun iz Mavčič s pripomojo:

Bratje, v žepo posezimo in darujmo vsak svoj dar za konvikt, ki je potreben, kar nam vsem je znana stvar.

Kadar dvigne se ta stavba, dvigne z njo se i naš stan. Sklad na sklad zdaj položimo, bratroljubje, hajd' na dan! —

Bog plati!

Učiteljski dobrotniki. Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: Učiteljska hranilnica in posojilnica v Ljubljani, 100 K; Posojilnica v Starem trgu pri Ložu 20 K; Hranilnica in posojilnica v Dolu pri Zid. mostu, 10 K; gđč. Marija Slavčeva, učiteljica krojnega risanja v Ljubljani, 5 K; Posavski krožek, 5 K; vesela družba pri Zlati ribi v Ljubljani, 5 K. Bog plati!

„Domače ognjišče“ je izšlo s prav zanimivo vsebino. Tovariše in tovarišice prosimo, da širijo list med ljudstvo ter mu pridobivajo novih naročnikov. Celoletna naročnina znaša 2 K 50 h.

V letošnji l. številki „Domačega ognjišča“ ostala je pomotoma letnica 1908 namesto 1909. To napako naj blagovolj vsak naročnik sam popraviti s peresom.

„Naša bodočnost“, list za šoli odraslo mladino, bo izhajala kot samostojen list; zato se je prva številka nekoliko zakasnela. Celoletna naročnina znaša 2 K 50 h. Naročnino za „Našo bodočnost“ in „Domače ognjišče“ sprejema Učiteljska tiskarna.

Učiteljski krožek št. Vid pri Ljubljani ima svoj sestanek 11. t. m. pri „Slepem Janezu“. Gostje dobrodošli! Na snidenje!

Glavna napaka nekaterih mlajših učiteljev je, da preveč zahtevajo od učencev. Učili so se ravnokar psihologije teoretično in vendar so slabi psihologi v praksi, ker ne poznajo počasnega razvoja otroške duše. Učitelj kot oče zna to že bolje presoditi. Tudi nekateri kateheti tega ne umejo.

„Narodna Prosveta“ v Pazinu ima o bežičnem shodu kranjskega učiteljsva obširno poročilo in objavlja Ganglov govor skoro v celoti. Poročilo ima opazko: Nama za razmišljanje.

Umrl je dne 28. pret. mes. pri svoji materi in pri svojem bratu v Rajhenburgu tov. Viktor J a m š e k, učitelj v Škofji Loki, star

komaj 26 let. Pobrala ga je učiteljska bolezen — jetika. Vrlemu tovarišu blag spomin! **Slovenjebistriškega učit. društva „Dravinjski krožek“** priredi II. roditeljski sestanek dne 7. t. m. ob 3. popoldne v šoli v Studenicah. Prvi roditeljski sestanek v Poljčanah dne 25. prosinca se je dobro obnesel. V kratkem se vrši III. sestanek na Orešnjevcu in IV. na Poljskavi.

Za učiteljski sklad so darovali: tov. Eksel Srečko, učitelj v Vojniku, 2 K; dalje Ivan Tomazič, Jul. Kobič, Leonida Herzog, Angela Karba, Mara Kocuvan, Fran Zacherl, Janko Karba, Avgust Lah, Fran Cvetko, Ferd. Sprager, Terezija Petovar in Hermina Mahorčič; vsi po 1 K. Skupaj 12 K. Polovica te vsote je poslala blagajničarka socialnemu odseku učit. društva za Ljutomer socialnemu odseku „Zveze“, polovico pa obdržala za domači odsek. Srčna hvala! Živeli nasledniki.

F. Voglar, blagajnik.

Iz seje c. kr. okrajnega šolskega sveta v Kranju. Č. kr. okr. šol. svet v Kranju je imel dne 28. jan. sejo. O kurencijah poroča predsednik. Zaradi bolozni sta na dopustu Vinko Zahrastnik, učitelj v Šk. Loki, in Viktor Jamšek istotam. (Ta je med tem že umrl pri starših v Rajhenburgu.) Prvega nadomestuje izprašana učiteljska kandidatinja Amalija Poljančeva, drugega pa Marija Piškurjeva. — Marija Škabrneta, učiteljica v Smartnem je imenovana za nadomestno učiteljico na c. k. ženski pripravnici v Ljubljani; njeno mesto je zasedla izprašana učit. kandidatinja Erna Rozmanova. — Za privatno nemško šolo v Trzinu in notranjo uršulinsko šolo v Škofji Loki je namesto Albina Belarja imenovan za okr. šol. nadzornika Karel Schrautner v Ljubljani. — Glede definitivnega zasedanja učiteljskih mest v Trzinu, Cerkljah in na Trati nad Škofjo Loko se stavijo tozadevni ternopredlogi. — Ferdinandu Kalingerju, nadučitelju v Trzinu, se pripozna 6. petletnica. — Za pouk v kmetijstvu na nekaterih solah v okraju se predlagajo nagrade (državne in deželne ustanove). Učiteljska konferenca se vrši v Škofji Loki, dan in kraj se določi pozneje.

Drugi letošnji roditeljski sestanek je priredilo krško učiteljsvo v nedeljo, dne 24. t. m., ob pol 4. uri popoldne v šolski telovadnici. Tov. L. Levstik je v svojem predavanju „Kdo je kriv, da otroci lažejo?“ opominjal roditelje, naj tudi v tem oziru bolj pazijo na vzgojo svojih otrok. Laž otrokom ni prirojena, ampak privzgojena. Predavatelj je vestno opisal vzroke laži, pozabil pa tudi ni opomniti, kake zle posledice rodi laž, če ji pustimo, da se vkorenini in otroškem srcu. Tov. gospa dr. Romihova nas je nato vodila po alpskih deželah. S skioptičnimi slikami in z izbrano besedo nam je opisala bajne lepote v led zakovanih gorskih velikih dolin, idiličnih gorskih dolin, ki so posejane s prijaznimi naselbinami, vodila nas je v trge in mesta kjer poleti mrgoli prirodežejnih tujevc in nam tako v kratkem času podala zakroženo sliko najlepšega dela naše širne Avstrije. Omenim naj še, da je med odmorom igral violinski kvartet, pri katerem so sodelovali nekateri tovariši učitelji in nekaj učencev meščanske šole. Udeležencev je bilo topot jako veliko (do 150), kar kaže, da so nedeljski popoldnevi prav pripraven čas za roditeljske sestanke. Pohvalno mi je tudi omeniti mestnega župnika g. I. N. Reinerja, ki vsakokrat na priznici priporoči roditeljem, naj se udeležijo sestanka in vsakokrat tudi sam pride k sestanku. To je pravo razumevanje skupnega dela za ljudski blagor. H.

Tretji sestanek trgovskih in obrtnih vajencev je priredilo učiteljsvo meščanske šole v Krškem v nedeljo, dne 31. januarja, ob 2. uri popoldne. Vrsto predavanj je nadaljeval tov. Dragotin Humek s temo: Tehnika, nje razvoj in napredek od nekdanj do danes. V kratkih potezah podajamo vsebino tega predavanja; kaj pomeni beseda tehnika. Razlika v orodjih nekdanj in danes. Prvo kladivo — današnji parni stroj. Prvi čoln — današnji parnik. Prvo orožje — kamen — današnja krogla puške. Velikanski napredek od nekdanj do danes. O g e n j — človeštvo dobrotnik. Ko bi ne bilo ognja. Prvi oženj. Ohranitev. Prvo vžigalo. Kresanje. Vžigalice. Izdelovanje. Peč. Ogenj na tleh. Ognjišče. Kurjava v sobi na trinožcu. Kamin in dimnik. Peč in njen namen. Notranji ustroj. Glinaste in železne peči. Nasipna peč. Peč s plaščem. Osrednja kurjava. Kurjava z razgredo vodo. S čim kurimo. Oglje in njega izdelovanje v kopah. Tvorba šote. Kako je nastal premog. Velikanska uporaba premoga. V doglednem času ga bomo porabili. Nadomestila. Bencin. Petrolej. Plin. Električna. Uporaba vodne sile. Solnčni žarki. Luč. Prva razsvetljava. Plamenice. Smola in mast. Svetilnice za olje. Stenji. Cilinder iz pločevine in iz stekla. Petrolej in petrolejka. Prva sveča. Izdelovanje nekdanj in danes. Stearin. Petrolej bomo porabili. Nadomestila. Svetilni plin in plinarna. Auerjeva vrečica. Električna. Dvojna vrsta električnih luči. Konkurencija med plinom in elektriko. Acetilen in druge razsvetljave. — Po končanem predavanju, ki so ga učenci poslušali z veliko pozornostjo, smo odšli v telovadnico, da pretegnemo od sedenja zastale ude. H.